

Esti iker- tornyokkal álmodik

Bukta Imre *Mezőszemerei
ikertornyok* című kiállítása elé

WIRTH IMRE

Art Capital, a Kovács Margit Múzeum udvara,
Szentendre, 2017. X. 1-ig

irodalom

Mióta Desiré meghalt, Esti nem tudott mit kezdeni a nevét alkotó négy betűvel. Szanaszét szóródott, amerre a könyvek vitték: sok ezernyi polcra, felmagasztosulva üveg mögé vagy pormacsák közé, rosszabb esetben latrinába hullva, tűzre vetve. Bejárta a fél világot, így vetődött el Mezőszemerére és Szentendrére is. Már nem emlékezett pontosan, valamikor a 70-es, 80-as években történhetett, talán tegnap. De mindig ez van: szeretett volna lenni, legalább egy árnyék, egy névben örökké felkavarodó és lassan elülő maréknyi hamu. Vagy csak élni szeretett volna. Otthonra lelni egy nyitott képkeretben.

A könyveknek köszönhette a találkozást Bukta Imrével is, akinek „sikerült az, ami Kondor Bélának nem: szakállt növeszteni”, mondta jóval később egy kedves embere, Borbély Szilárd, alig egy évvel a halála előtt. Mennyi halott, dűnnyögi Esti,

és elképzeli, ahogy mindegyiket beköltözteti az álmában látott ikertornyokba, minden ablakon kinéz valaki, akit a vakító nap vagy az éjsötét miatt nem lehet látni. Este pedig kioson az ajtón, hogy hozzon Hajnóczynak még egy üveg bort.

Az utcasarkon épp tolja a biciklijét a srác, aki mindig harisnyát kér, „akár lyukas is lehet”, és a könnyelmű ígéreteket számon tartja. A sötétben is felismeri, hangosan ráköszön, és tudakolja, hova megy ilyen későn. Csak sétál egyet, mondja Esti, hiszen nehezen magyarázná meg bárkinek is különös küldetését. Aha, válaszolja töprengve a srác, és – itt kicsit tanácstalan Esti, hogy a sötétben meghúzódó alakja, az ikertornyok falára vetülő árnya nyúlik-e el hosszan a kerítés résein át, hogy aztán kint felejtett, dermedt csirkék hidegben szikrázó tollain koccanva érjen földet – aha, mondja a srác, „biztos mész a lányokhoz”. Hangja jelzi, hogy átlát rajta. Esti megy tovább, töprengve ezen a tüneményen, aztán már nem ugrik be sehova, csak belebámul a Nemzeti

BUKTA IMRE:
*Mezőszemerei
ikertornyok*, 2017,
térinstalláció,
5 db élő tyúk, a
Kovács Margit
Múzeum udvara,
Szentendre

Fotó: FMC

BUKTA IMRE:
Mezőszemerei
ikertornyok, 2017,
 térinstalláció,
 5 db élő tyúk, a
 Kovács Margit
 Múzeum udvara,
 Szentendre

Dohánybolt fényébe, megint nem visz bort Hajnóczynak, helyette lányokat lehel neki a hidegbe hazafelé.

A könyveknek, pontosabban egy könyvnek köszönhető a találkozást, szédül vissza a gondolataiba Esti, akkoriban, a 80-as évek táján annyira vágyott már szabadulni az estiségtől, a nemlét végtelennek tűnő időtlenségétől, a November 7. tér fényreklámjaitól, a Téli berket agyonsújtó irányzatosságtól, hogy ismét felkereste a Mezőszemerén annak idején egy pillanatra látott bicikliző férfit, aki mintha festmény lett volna, színes foltokkal a téli sötétben, és ezeket a fénypásmákat látta aztán a kocsmasztalok körül is, alig elviselhető kontrasztban a semmibe meredő tekintetekkel. A könyv persze nem létezett tárgyi valójában, ahogy Esti sem élt, a könyvet álmokként lehetett olvasni. Az álomfejezeteknek, amiket Esti Bukta Imrének sugott, ilyen címei voltak: zsebkaszakészlet, élvefogó, munkás-paraszt bicska, korcs kasza, elfogyott táj. Esti bent ült akkor is a budapesti galériában a 80-as évek elején, amikor az *Egy darab ős* és egy másik trágyaleves alkotás miatt bezárták a kiállítást. Ott feküdt a sötétben, ha lett volna nyaka, nyakig a lében, és boldog volt, hallotta, érezte a fűszálak növekedését, a hülyeség feletti időntúli, közönyösen mámoros diadalt, ez jutott az észébe akkor is, amikor a 2001. szeptember 11-én összeomlott World Trade Center ikertornyainak romjai alatt később egy 18. századi hajó famaradványaira, majd egy épen maradt fára bukkantak annak ellenére, hogy a tornyok körül eredetileg nem volt egy fa sem.

A 410 méter magas és 110 emeletes ikertornyok majd' háromezer halottja is kap egy-egy ablakot, Desiré, Hajnóczy, Borbély és a többiek, suttogja Esti, és észébe jut egy szép cigánylány a HÉV-en. Hiszen neki is ki kell mennie Szentendrére, egy csodaszép cigánylány ült mellé a HÉV-en, egyszer csak hozzá bújít, és a vállára hajtotta a fejét,

Fotó: FMC

mintha édesen elszenderedne. A cigányfiúk körben hallgattak, csönd volt a kocsiban, jött a kalauz, kedvesen mosolyogva alvó szerelmére, nem kérve tőle a menetjegyet. Ha élnék, mormogta keserűen Esti, megsimogattam volna a haját, lenne hajam, ámult el, és már messze járt, Gereja Ayamban, azaz a „Csirketemplomban”, Jáva középső részén, Indonéziában. Barátja, Kornél mesélt róla, aki Szabadot látogatta meg Jogjakartában. Daniel Alamsjahnak 1989-ben látomása volt, hogy az egy Istennek, aki mindegy, melyik, mindenkié, építenie kell egy templomot/imaházat. A hatalmas, csirke formájú épület tizenöt szobával soha nem készült el teljesen, ráadásul egyes források szerint Alamsjah hol galamb, hol hatyú formájú templomról beszélt, de végül Gereja Ayam, Csirketemplom, vagy ahogy valahol nevezték, kot-kotedrás lett a neve. A veszélyesen leromlott épületbe Kornél idén nyáron bement, és akkor fedezte fel az egyik szoba falán azt a hatalmas, graffityszerű festményt, amin egy arányaiban eltorzított nő óriási túsarkú, piros körömcipőben guggol, mögötte pedig csak két diadalmasan kitért csirkeszárny látható.

Esti ezen nem akar hosszasan tündödni, inkább az évszámokra koncentrál: 1989-ben, a látomás idején Bukta Imrének Svédországban volt egyéni kiállítása, 1990-ben, az építkezés kezdetén Lakhatatlan címmel a Műcsarnokban csoportos kiállítása. 2001-ben Budapesten egyéni, Párizsban és Finnországban csoportos kiállítása.

Esti vigyázott az álmok sűrítésével és ritmusával, tudta, ami akár évtizedek és sok ezer kilométer távolságban is összeér, azzal nincs mit tennie. Úgy követte Bukta Imrét a maga négy betűjével észrevétlen a jó és a rosszabb döntések össze- és szétszalazhatatlan következményei között, mint aki szinte megszerette ezt az embert, ha az ő esetében lehetne ilyenről beszélni.

Most Esti felszáll a végállomáson a HÉV-re, nemrég azt álmodta a festőnek, hogy „Apám romantikája eladó”, meg hogy „Nagy tyúkól projekt”, a világ tyúkjainak skanzenje Mezőszemerén. Megakad a szeme egy újság címlapján: derékig jártak az ellenőrök a pucér csirkeketek között, kinéz inkább az ablakon, egy óriásplakáton a Norbi Esti Termékcsaládot reklámozzák, abszurd örvénybe kerül, érzi, már jön is a bolgár kalauz, roppant barátságosan kezét nyújt, üdvözlí. Ő is barátságos persze, bár nem igazán érti, miért örül neki ennyire. Szia, de jó, hogy látlak, a múltkor eltűntél. Én lennék az? – kérdezi Esti hökkenten. Persze, nem emlékszel? Hívtál bográcsozni. Esti zavarba jön. Nem keversz össze valaki mással? Nem, dehogy, mondja a bolgár kalauz, eléggé ittas voltál. Összeszorul a gyomra.

Fotó: Berényi Zsuzsa

Fotó: Berényi Zsuzsa

Végül is bármi lehetséges. De hogy bográcsozni? Melyik nap volt, kérdi végül. Várjál csak, számol, és mondja. Esti lázasan gondolkodik, ki kell érnie Szentendrére, az nem lehet, fújja megkönynyebülten. De hát erősen ittas voltál, erősködik a bolgár kalauz, megadtad a telefonszámodat is. Kutat a kis hátizsákban, orra alá nyom egy cetlit. Tessék! Esti olvassa a vadidegen nevet és számot. Ez nem ő. Nem? – kérdezi mérhetetlen csalódással a bolgár kalauz. Szomorúan búcsút int. A nagyon ittas valaki nevét és számát évekgig a zsebében hordja majd, gondolja Esti mélabúsan, és félreteszi ezt is álomnak, megfesteni.

Albumokat lapozgat, ami négy betűvel nem könnyű feladat, irdatlan fény ömlik át rajta, egy festményen két szomorú kölyökmacska. Koncept art, arte povera, mezőgazdasági művészet, irónia, senki sem veszi észre az esti bánat tűnékeny örömét, de hát ő is láthatatlan, csak a fény vagy a fény hiánya látható. Szentendrén ismerősként nézi a Dunát, egy büfé bágyadtan ringatózik a zápor utáni verőfényben, feltűnnek a kajakozók a motorcsónakos, hangtölcséres edzőkkel, egy fiúcska jócskán lemaradva paskolja a vizet, kúszkódva az árral, undorodva a feladattól. Esti

vágyakozva nézi, ahogy búzasör gyöngyözik a mélyhűtőből kivett málnaszörpös korsó homályos, karcolásokkal teli üvegfalán. Egyre távolabb az evezők csobbanásai, a vezényszavak. Hirtelen olyan csönd veszi körül, mintha kiszippantották volna az üvegburából a hangokat, az asztal lábánál heverő kutya mordul egyet, hűvös lesz, megremeget mindenki. Egy sárkányhajó úszik lassan feléjük, nehéz megmozdulni, tompa, ütemtelen dobolást hallani, egyetlen fájdalmas hangot, „nem adtok be egy korsó sört? Ja, nem, már késő”. Leszegett fejek, szomorúságon túli dermedtség, a hajó orrában ülő nő dobolásával semmilyen viszonyban nem lévő evezőcsapások, a reménytelenség tünényje, ahogy monoton egykedvűséggel eveznek bele a semmibe. Kháron ladijka viszi a férfiakat és a nőket, egy látomásnyi időre fellebbentve a fátylat péntek kora délután. Aztán felszakad a csönd, kapkodva veszik a levegőt, kapaszkodnak az utolsó korsóba, jönnek vissza a kajakozók, viszi őket felszabadultan az ár, messze lemaradva csapkodja a vizet a fiúcska, nincs már egyedül, ketten hagyják a fenébe az egészet.

Esti tudja, hogy most már megérkezett, egy vers jár még a négy betű közti résben:

*hol harangszómotyogás a reggel-este,
s térerő sincs se cikázó füstifecske,
bádogdísznő rőfög a böllér ágbogán,
valaki persze, hogy ezt is lerendezte*

*a visitást és a véres hányadékat
a vergődésbe fülő imádkozások
befőttesüvegekben őrzött bűnjelét –
nem kavargó hópihék, hiába rázod*

*villany helyett a ködben a láz világít,
színesfémekből álmodnak új világot
rongyok alatt a meztelen gyereketek,
üvegszilánk szúr át tetűt és muskátlit*

Innen kéne majd egyszer folytatni, gondolja Esti, megsejteni valamit a bennünk folytonosan vándorló ikertornyokból, a szimbolikus térről, beköltöztetni a tompa fényű ablakok mögé saját történeteinket, és szembenézni a tyúkok boldogságával a bizonytalan formájú területet határoló kerítés mögött.

BUKTA IMRE:

*Mezőszemerei
ikertornyok, 2017,
térinstalláció,
5 db élő tyúk, a
Kovács Margit
Múzeum udvara,
Szentendre*